

N:o 8.

Ank. till Riksd. Kansli den 31 Mars 1885, kl. 3 e. m.

Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion angående förändring af åtskilliga §§ i Riksdagsordningen, beträffande valrätt och valbarhet vid riksdagsmannaval.

Uti en från Första Kammaren till Utskottet hänvisad motion, N:o 2, har Friherre *Klinckowström* andragit hufvudsakligen följande.

Frågan om utvidgad politisk rösträtt vore en brännande fråga, som icke kunde falla. 1865 års grundlagsförbättrare hade begått ett stort misstag genom att sätta penningen till värdemätare för medborgerliga rättigheter. De viktigaste skälen för det klander, som sålunda rigtats mot Riksdagsordningens nuvarande bestämmelser i detta hänseende, vore följande.

Då Första Kammarens ledamöter väljas af landsting och stadsfullmäktige, vore deraf en följd, att fordringarne, för rätt att deltaga i val af riksdagsmän i Första Kammaren vore mindre än för valrätt till Andra Kammaren, hvilket vore oegentligt och origtigt.

Landsting och stadsfullmäktige kunna reorganiseras genom en förändring af kommunallagarne, men så viktiga bestämmelser som de om valmännens kvalifikationer borde kunna ändras endast i den för grundlagar stadgade ordning.

Det finnes ingen föreskrift derom, att den, som uppgifves besitta fastighet af 80,000 kronors eller 1,000 kronors taxeringsvärde och som sålunda anses valbar till, respektive, Första eller Andra Kammaren, »verkligen eger» denna fastighet, hvarmed motionären afser den möjligheten, att egendomen kan vara för gäld intecknad. I verkligheten kunna således nu i båda Kamrarne sitta personer, hvilka, ehuru dit invalde på grund af den fastighet, de kalla för sin, likväl öfver hufvud taget ega ingenting.

Riksdagsordningen meddelar ingen föreskrift rörande de vid medelbara val till Andra Kammaren fungerande elektorers kvalifikationer. De kunna således vara hvad för slags folk som helst; det är ej ens bestämdt, huru vida de skola tillhöra det manliga eller qvinliga könet.

Valrätt och valbarhet äro beroende af bestämmelserna om allmän bevillning efter II artikeln, hvilka emellertid kunna, derest denna skatt anses obehöflig eller olämplig, genom Riksdagens beslut förfalla.

Taxeringskomitéerna, hvilka i sin hand hafva uppskattningen af inkomst och af fastighets värde, kunna således genom sina åtgöranden beröfva personer deras politiska rättigheter.

»Det är således», utbrister motionären, »endast penningen, som utgör grunden för erhållandet eller bibehållandet af den dyrbaraste medborgerliga rättigheten, den politiska. Det är tid att denna Mammons dyrkan upphör och att vi sluta upp att dansa omkring den gyllene kalffen, som vi gjort nu i mer än 17 år.»

Vidare anmärker motionären, att, ehuru § 9 Riksdagsordningen stadgar, att om riksdagsman, efter det han vald blifvit, kommer i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i Kammaren, skall han frånträda denna sin befattning, grundlagen likväl icke gifver någon föreskrift i fråga om kontrollen öfver dessa förhållanden.

Slutligen framhåller motionären, huru som jemväl grundlagens bestämmelser om riksdagsmännens moraliska kvalifikationer äro oeffterrättliga, i ty att i berörda afseende inga andra disqualifikationer numera äro gällande än saknad af medborgerligt förtroende och ovärdighet att föra andras talan, i följd hvaraf åtskilliga grofva brottslingar icke äro från valbarhet utestängde.

Efter att hafva meddelat åtskilliga uppgifter om främmande lagstiftningar i denna fråga, angifver motionären i korta drag de förändringar, han anser erforderliga. I fråga om denna redogörelse och en deri förekommande beräkning af den tillökning i de politiskt valberättigades antal, som de föreslagna förändringarne skulle hafva till följd, hänvisar Utskottet desto hellre till sjelfva motionen, som deri icke återfinnes någon egentlig motivering till de särskilda bestämmelserna. Här bör dock i korthet nämnas, att enligt motionärens förslag valrätt till Första och till Andra Kammaren skulle vara beroende af samma kvalifikationer; samt att, utom de föreslagna särskilda villkoren för valbarhet till Första Kammaren, bibehållandet af nu gällande bestämmelser derom att ledamot af Första Kammaren kan väljas öfver hela landet, att han utses för nio år, att han eger rätt att vägra att

mottaga förtroendet, och att han ej eger uppbära något arfvode eller reseersättning, af motionären antagits skola innebära tillräckliga skiljaktigheter för att Första Kammaren skulle komma att bestå af personer från helt olika samhällsklasser än Andra Kammaren.

Slutligen framlägger motionären följande förslag till förändrad lydelse af nedannämnda paragrafer i Riksdagsordningen:

§ 6.

»Första Kammarens ledamöter skola, för en tid af nio år utses af valmän (elektorer), hvilka dertill kallas genom val af de, som äro valberättigade att utse ledamöter till Riksdagens Andra Kammare. Valman skall vara valberättigad inom sin kommun. Hvarje kommuns valberättigade sammankallas och hålla valet på samma tid och i samma ordning, som för landstingsmannaval nu eger rum. De sålunda utsedde valmän, till samma antal som landstingsmännen, sammanträda på samma ort och tid som landstinget eller stadsfullmäktige, för att, inför landstingets eller stadsfullmäktiges ordförande, företaga val af ledamöter till Riksdagens Första Kammare.

Öfriga bestämmelser rörande valmännens val, kungörelse derom, valmännens antal, godtgörelse för resor m. m. d. blifva lika med hvad gällande författningar nu (1884) föreskrifva rörande landstings ledamöter eller stadsfullmäktige, i hvad de röra ifrågavarande valmän i deras verksamhet i och för utseende af ledamöter till Första Kammaren.

Valmännen för »hvarje landstings» område »och sådan stad som nu nämnd är», välja, »efter folkmängden inom sitt område, en riksdagsman för hvarje fullt tal af trettio tusen. Går ej folkmängden upp till trettiotusen, väljes dock en riksdagsman.»

§ 7.

»Val af riksdagsman i Första Kammaren anställs af ofvannämnde valmän, »så ofta ledighet uppstår inom» landstingsområdet eller stad, bland de af dem valde ledamöter i Riksdagens Första Kammare, »eller då Konungen förordnat nya val». Valmännen sammanträda »för detta ändamål, der så erfordras, till urtima möte», hvilket då sker oberoende af landstings eller stadsfullmäktiges sammanträde.

§ 9.

»Till ledamöter i Första Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått trettiofem års ålder», så vida de valberättigade äro och antingen tagit godkänd mogenhetsexamen för inträde vid universitet eller ock annan dermed jemförlig offentlig examen;

eller innehafva eller minst ett år innehaft förtroendeuppdrag såsom kommunal- eller stadsfullmäktig, eller såsom ordförande i kommunalstämma eller ledamot i kommunalnämnd;

eller äro eller hafva varit ledamöter i Bevillningsberedning, eller i Taxerings- eller Pröfningskomité;

eller minst ett år hafva varit ledamöter af häradstings nämnd;

eller, under minst ett år, hafva varit lärare vid offentligt läroverk;

eller deltagit i fälttåg, eller fältslag, eller blifvit sårade i strid mot rikets fiender och därför emottagit offentligt erkännande eller belöning.

»Kommer riksdagsman, efter det han vald blifvit, i den ställning att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i Kammaren, frånträder han sin befattning». Vederbörlig, tjenlig och noggrann kontroll häröfver uppdrages åt herrar fullmäktige i Riksgäldskontoret att utöfva.

§ 10.

»För den, som blifvit till ledamot i Första Kammaren utsedd, utfärdas vid valförrättningens slut fullmakt, som underskrifves af valförrättningens ordförande och två af de i valet deltagande, af valförrättningen dertill utsedde personer. »Fullmakterna böra hafva följande lydelse:

»I kraft af det riksdagsmannaval, som af N. N.» valkrets »blifvit den — — — — förrättadt, varder N. N. härigenom befullmäktigad att, för en tid af nio år från nämnda dag, vara ledamot af Riksdagens Första Kammare. Ort och tid.»

§ 14.

»Valrätt tillkommer, inom den kommun der han bosatt är, en hvar» infödd svensk man af fyllda tjugufem års ålder, som erlagt skatt, under

senast förflutna uppbördsår, till stat och kommun; som ej, genom laga kraftvunnen dom, blifvit ådömd urbota straff; som eger och städse egt medborgerligt förtroende och rätt att föra andras talan; som fullgjort allmän värnpligt i fredstid eller ock derifrån lagligen befriad blifvit; som råder öfver sig sjelf; som genomgått allmän folkskola eller elementarläroverk, och som tillhör kristet religionssamfund.

Valrätt kan icke utöfvas:

- af den, som står under förmynderskap; ^{a. 1)}
- a. af den, som till borgenärer sin egendom afträdt och icke, som lag för-
mår, gitter visa, att han från deras kraf befriad är; ^{a. 2)}
- b. af den, som förklarats ovärdig att inför rätta föra andras talan; ^{a. 3)}
af den, som åtnjuter offentligt fattigunderstöd;
- c. af den, som sinnessvag, blind, döf eller stum är;
- d. af den, som, tillhörande arméns eller flottans stamtrupp, är inkallad
till aktiv tienstgöring;
- e. af den, som blifvit förvunnen att hafva vid riksdagsmannaval med pen-
ningar eller gåfvor sökt värfva röster, eller emot vedergällning afgifvit sin
röst, eller genom våld eller hot stört valfriheten. ^{a. 4)}

§ 16.

»Valen förrättas på landet», vare sig en kommun eger att ensamt eller gemensamt med andra kommuner välja riksdagsman, medelst det omedelbara valsättet, hvarvid de valberättigade afgifva rösterna, »särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat; och skola för rösternas sammanräknande och fullmakts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden.

I de valkretsar, som bestå af två eller flera städer, utses inför magistraten en *valman* (elektor) för hvarje stad och derutöfver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af fem hundra. Dessa *valmän* (elektorer) sammanträda till riksdagsmannaval inför magistraten i den stad inom valkretsen, som största folkmängden eger.

I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och må, der flere riksdagsmän skola utses, staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar. I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.»

§ 19.

»Till ledamöter i Andra Kammaren kunna endast de väljas, som uppnått *tre*tio års ålder, samt enligt 14 §:n ega och minst ett år näst före valet egt valrätt inom den kommun eller någon af de kommuner, för hvilka de väljas.»

§ 26.

»Riksdagsmannabefattningen kan endast af svensk medborgare utöfvas.

Ej må såsom riksdagsman godkännas»:

Den som ej valberättigad är, ej heller den som, enligt 14 §:n i denna riksdagsordning, sin valrätt icke får utöfva.

Till sist anhåller motionären, att Utskottet, derest hans förslag godkännes, ville göra de formella rättelser i ordalagen, som kunna anses nödiga, äfvensom till Riksdagen framställa förslag till ändringar i de öfriga grundlagsparagrafer, som till äfventyrs af motionen beröras.

Såsom man finner, afser motionen ingenting mindre än en fullständig omhvälfning af vårt representationssätt; men en sådan är efter Utskottets öfvertygelse lika litet af omständigheterna påkallad, som den skulle kunna påräkna något stöd i den allmänna meningen. Och då Utskottet sålunda ogillar sjelfva grundtanken i motionen, har Utskottet icke ansett sig böra här ingå i någon närmare granskning af de nya grunder för representationssättet, som i motionen föreslagits, eller, än mindre, af förslagets detaljer, utan hemställer allenast,

att Friherre Klinckowströms ifrågavarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 30 Mars 1885.

På Utskottets vägnar:

MAGNUS HALLENBORG.